

ปัญหาในการให้เหตุผลในการกำหนดโทษในคำพิพากษาคดีอาญา

ฤดีพัชร ทีวีรัญญฤกษ์¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาณี วรรณ²

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการให้เหตุผลในคำพิพากษาคดีอาญาในกรณีที่เป็นที่ยุติแล้วว่าจำเลยกระทำความผิดจริงและศาลจะต้องกำหนดโทษ เมื่อศาลกำหนดโทษแล้วศาลจำต้องให้เหตุผลในการกำหนดโทษนั้น เพราะการให้เหตุผลในการกำหนดโทษถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการตรวจสอบอำนาจที่ความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาลว่าทำหน้าที่อย่างถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ ซึ่งในการให้เหตุผลในคำพิพากษานั้นจะต้องมีความชัดเจนทั้งในส่วน of เหตุผลในปัญหาข้อเท็จจริง เหตุผลในปัญหาข้อกฎหมายและเหตุผลในการกำหนดโทษแต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 186(6) นั้นกำหนดให้คำพิพากษาจะต้องประกอบด้วยเหตุผลในปัญหาข้อเท็จจริงและเหตุผลในปัญหาข้อกฎหมาย เท่านั้น ไม่ได้กำหนดว่าคำพิพากษาจะต้องมีเหตุผลในการกำหนดโทษของศาลด้วย

การศึกษาพบว่า ประเทศในกลุ่มซีวิลลอว์ เช่น ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น ต่างก็มีกฎหมายที่กำหนดให้คำพิพากษาจะต้องแสดงเหตุผลในการกำหนดโทษ เหตุที่ประเทศเหล่านี้สามารถที่จะให้เหตุผลในการกำหนดโทษในคำพิพากษาคดีอาญาได้นั้นอันเนื่องมาจากประเทศเหล่านี้มีการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดรายบุคคล³ เพราะศาลในต่างประเทศมีหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้กระทำความผิดและพนักงานอัยการในต่างประเทศเป็นผู้มีอำนาจในการสอบสวนฟ้องร้องด้วยตนเองจึงทำให้รู้เห็นข้อเท็จจริงตั้งแต่เริ่มต้นคดีและได้นำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดมาใช้ประกอบดุลพินิจในการสั่งฟ้องคดีและยังนำไปใช้กำหนดโทษเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางให้ศาลกำหนดโทษในชั้นพิจารณา ด้วยเหตุเช่นนี้จึงทำให้การกำหนดโทษของศาลในต่างประเทศสามารถกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคนได้และส่งผลให้ศาลสามารถให้เหตุผลในการกำหนดโทษในคำพิพากษาคดีอาญาได้

ประเทศไทยเนื่องจากการพนักงานอัยการไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาจึงไม่เป็นผู้ที่รู้เห็นข้อเท็จจริงแต่ต้นจึงไม่ได้นำข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดมาใช้ประกอบดุลพินิจในการสั่งคดีและในชั้นศาลเองก็ไม่ได้มีบทบัญญัติให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของผู้กระทำความผิด จึงทำให้เกิดการลงโทษที่ไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด และ

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ส่งผลให้ไม่สามารถให้เหตุผลในการกำหนดโทษในคำพิพากษาคดีอาญาได้ ดังนั้นศาลจะต้องกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดรายบุคคลซึ่งการจะสามารถกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดรายบุคคลได้นั้นจะต้องมีความร่วมมือในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องผู้กระทำความผิดและเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด เพราะทั้งสองส่วนนี้ต่างมีความสำคัญในการที่จะนำมาพิจารณาพิสูจน์ความบริสุทธิ์และความผิดของผู้ต้องหาได้หากไม่สามารถหาความจริงแท้ให้ปรากฏแล้วย่อมไม่สามารถลงโทษให้เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดได้และส่งผลให้ไม่อาจให้เหตุผลในการกำหนดโทษในคำพิพากษาคดีอาญาได้อีกด้วย

1. บทนำ

คดีอาญาจะมีองค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีตั้งแต่เริ่มต้นคดีจนถึงสิ้นสุด เพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ละองค์การจะมีความเป็นอิสระในการดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยในขณะเดียวกันก็มีการถ่วงดุลการใช้อำนาจซึ่งกันและกัน

ผู้พิพากษานั้นจะมีบทบาทสำคัญในการวินิจฉัยชี้ขาดการกระทำความผิดและกำหนดโทษสำหรับความผิดที่จะลงโทษแก่จำเลย ดังนั้น ผู้พิพากษาจึงมีหน้าที่กำหนดโทษที่จะใช้กับผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมกับความผิด เพราะตัวผู้กระทำมีความสำคัญต่อการป้องกันมิให้ผู้นั้นกลับไปทำความผิดซ้ำอีก โดยการกำหนดโทษนั้นควรจะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด อาทิเช่น อายุ ประวัติภูมิหลัง ความประพฤติ ภาวะแห่งจิต สิ่งแวดล้อม ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับบุคคล สาเหตุในการกระทำความผิด มาประกอบการใช้ดุลพินิจ นอกเหนือไปจากการพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเรื่องผู้ต้องหากระทำความผิด เนื่องจากการนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของผู้กระทำความผิดมาใช้พิจารณากำหนดโทษจะทำให้การกำหนดโทษมีความเหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิดมากยิ่งขึ้น โดยส่งผลทำให้ผู้กระทำผิดซึ่งไม่ใช่ผู้ร้ายโดยสันตลสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ง่ายขึ้น⁴

เมื่อศาลเป็นผู้มีหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดคดีเพื่อให้เกิดข้อยุติของคดี การทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องทำให้เกิดประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ผู้พิพากษาผู้ที่ทำหน้าที่จึงต้องมีความเป็นอิสระในการวินิจฉัยคดีแต่ความเป็นอิสระของศาลนั้นมีใช่เป็นอิสระไปเลยโดยไม่มีสิ่งใดมาตรวจสอบความเป็นอิสระ สิ่งที่มาตรวจสอบความเป็นอิสระในการวินิจฉัยคดีของผู้พิพากษานั้น คือ การแสดงผลให้ปรากฏในคำพิพากษาไม่ว่าจะเป็นเหตุผลในปัญหาข้อเท็จจริง เหตุผลในปัญหาข้อกฎหมาย และเหตุผลในการกำหนดโทษ เพราะการให้เหตุผลนั้นจะทำให้ประชาชนเข้าใจและถือเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจ และเป็นการตรวจสอบศาลหรือผู้พิพากษาว่าได้ตัดสินคดีอย่างมีเหตุผล(Reason) อย่างสมเหตุสมผล(Logical) มากน้อยเพียงใด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในคำวินิจฉัย

ประเทศไทยนั้นในเรื่องของการให้เหตุผลในคำพิพากษาคดีอาญานั้นปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 186 (6)บัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องมีข้อความสำคัญเหล่านี้เป็นอย่างน้อย (6) เหตุผลในการตัดสินทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย” จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้กฎหมายได้กำหนดให้ในคำพิพากษาต้องแสดงผลเฉพาะในส่วนของเหตุผลในปัญหา

ข้อเท็จจริงและเหตุผลในปัญหาข้อกฎหมาย เท่านั้น ซึ่งเหตุผลในส่วนนี้นั้นเป็นเหตุผลในการพิจารณาว่า จำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ แต่เมื่อศาลพิจารณาคดีเป็นที่ยุติตัดสินแล้วว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ในส่วนของการกำหนดความหนักเบาของโทษที่จะลงแก่จำเลยนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ศาลต้องแสดง เหตุผลในการกำหนดโทษไว้ในคำพิพากษา เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้การให้เหตุผลในคำพิพากษาของศาลไม่ ครบถ้วนขาดในส่วนที่ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เพราะไม่ว่าจะเป็นเหตุผลในส่วนปัญหาข้อเท็จจริง หรือ เหตุผลในส่วนปัญหาข้อกฎหมาย หรือเหตุผลในการกำหนดโทษ ล้วนแต่เป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวสะท้อน การตัดสินคดีของศาลว่าเป็นไปอย่างถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ แต่เมื่อเหตุผลในคำพิพากษาไม่ครบถ้วน ย่อมถือเป็นการปิดโอกาสในการที่จำเลยจะตรวจสอบความถูกต้อง ชอบธรรมของการใช้ดุลพินิจในการ กำหนดโทษของศาล ดังที่ได้กล่าวมานี้ทำให้คำพิพากษาขาดความชัดเจน ย่อมทำให้จำเลยเกิดความ เคลือบแคลงสงสัย ว่าศาลกำหนดโทษเป็นไปอย่างถูกต้อง ชอบธรรม และเหมาะสมหรือไม่ อีกทั้งยังทำให้ ประชาชนโดยทั่วไปเกิดความไม่มั่นใจว่าศาลกำหนดโทษตามอำเภอใจหรือไม่ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อความ น่าเชื่อถือและความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของไทย

2. การให้เหตุผลในการกำหนดโทษในคำพิพากษาคดีอาญาของศาลในต่างประเทศ

2.1 ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นประเทศที่ใช้ระบบอำนาจการสอบสวนฟ้องร้อง คดีอาญาเป็นอำนาจเดียวกันไม่แบ่งแยกออกจากกันและในการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญานั้นอยู่ภายใต้ การควบคุมของพนักงานอัยการแต่ฝ่ายเดียว ในการสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงในคดีอาญา ถ้าเป็นคดี เล็กน้อยตำรวจจะเป็นผู้เริ่มทำการสอบสวนแต่หากเป็นคดีสำคัญตำรวจจะต้องแจ้งให้พนักงานอัยการ ทราบในทันที ส่วนในการฟ้องคดีนั้นประเทศฝรั่งเศสใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ กล่าวคือ พนักงาน อัยการเท่านั้นที่มีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องดำเนินคดีอาญาและพนักงานอัยการฝรั่งเศสไม่จำเป็นต้อง ฟ้องคดีทุกเรื่องเสมอไป⁵ เพราะในการฟ้องคดีอาญานั้นประเทศฝรั่งเศสใช้หลักการสั่งคดีแบบดุลพินิจ ทั้งนี้สิ่งที่พนักงานอัยการฝรั่งเศสใช้เป็นดุลพินิจในการสั่งคดีก็คือ ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวน เนื่องจากพนักงานอัยการของฝรั่งเศสเป็นผู้มีอำนาจทำการสอบสวนด้วยตนเองจึงเป็นผู้รู้เห็นข้อเท็จจริง ตั้งแต่เริ่มต้นคดี หากพิจารณาจากประวัติกฎหมายและสาเหตุการกระทำความผิดแล้วเห็นว่าไม่เป็น ประโยชน์ต่อสังคมพนักงานอัยการก็จะสั่งไม่ฟ้องคดีนั้นได้ แต่ถ้ามีการสั่งฟ้องคดีใดพนักงานอัยการจะ บรรยายคำขอท้ายฟ้องโดยกำหนดอัตราโทษที่เห็นสมควรจะลงโทษแก่จำเลยเพื่อเป็นแนวทางให้ศาลใช้ ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำเลย ในการพิจารณาคดีของศาลนั้นกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติ หลักเกณฑ์ที่ศาลจะต้องคำนึงถึงประวัติกฎหมายหลัง บุคลิกลักษณะของจำเลย และสาเหตุในการกระทำ ความผิดเพื่อให้ผู้พิพากษานำข้อเท็จจริงเหล่านี้มาใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษของจำเลยทั้งสิ้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดแต่ละคน ตามที่ได้กล่าวมานั้นเป็น กระบวนการสอบสวนฟ้องร้องและพิจารณาคดีของศาล เหตุที่จะต้องอธิบายถึงหลักการดังกล่าวนี้ก็ เนื่องจากจากการที่ผู้พิพากษาจะให้เหตุผลในการกำหนดโทษได้นั้นจะต้องมาจากการที่ผู้พิพากษาได้กำหนด โทษจำเลยอย่างเหมาะสมกับตัวจำเลยแล้วเมื่อทำคำพิพากษาศาลก็จะสามารถที่จะให้เหตุผลในการกำหนด

โทษเพื่อให้สอดคล้องกับโทษที่ลงแก่จำเลยได้ ในส่วนของการให้เหตุผลในคำพิพากษาคดีอาญานั้น กฎหมายอาญาประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า คำพิพากษานั้นจะต้องประกอบด้วยเหตุผลในการรับฟังข้อเท็จจริงจนปราศจากข้อสงสัย เหตุผลในการปรับใช้กฎหมาย อีกทั้งเหตุผลในการลงโทษ เพราะการให้เหตุผลในคำพิพากษาคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญมาก หากไม่ให้เหตุผลไว้ ศาลสูงอาจจะยกเลิกคำพิพากษานั้นได้

2.2 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มีระบบการดำเนินคดีอาญาที่อำนาจการสอบสวนฟ้องร้องคดีเป็นอำนาจเดียวกัน การสอบสวนทั้งหมดนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานอัยการฝ่ายเดียวโดยยึดหลักกระบวนการสอบสวนฟ้องร้องไม่อาจแยกจากกันได้⁷ ในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนั้นตำรวจมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานอัยการเท่านั้น จึงทำให้ฐานะของตำรวจในทางคดีเป็นเพียงเครื่องมือในองค์กรที่มีหน้าที่สอบสวนของพนักงานอัยการเท่านั้น⁸ ซึ่งในการสอบสวนคดีอาญานั้นประเทศเยอรมนีเน้นการสอบสวนเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ต้องหาและหากในขณะทำการสอบสวนผู้ต้องหาอ้างถึงเรื่องใดจะต้องทำการสอบสวนในเรื่องที่ผู้ต้องหาอ้างถึงด้วย⁹ ส่วนในการฟ้องร้องนั้นประเทศเยอรมนีใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐพนักงานอัยการเท่านั้นที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญา¹⁰ โดยหลักการแล้วกำหนดให้พนักงานอัยการต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาลเสมอในทุกกรณีแต่หากอัยการพิจารณาจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาแล้วพบว่ามีความผิดอันควรสงสัยหรือ เป็นคดีเล็กน้อย หรือไม่มีประโยชน์ต่อสังคม พนักงานอัยการอาจใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องคดีได้ ในกรณีมีการสั่งฟ้องคดี พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยเพื่อให้เป็นแนวทางที่ศาลจะได้นำไปใช้ในการกำหนดโทษ อีกทั้งหากศาลกำหนดโทษให้แตกต่างและไม่เหมาะสมพนักงานอัยการสามารถอุทธรณ์ในเรื่องการโทษได้ ถือว่าเป็นบทบาทของพนักงานอัยการในการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของศาลอีกทางหนึ่ง ในส่วนของการกำหนดโทษของศาลประเทศเยอรมนีนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 46(2) ดังนี้ “ในการกำหนดโทษนั้นให้ศาลใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักของข้อเท็จจริงในคดีทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลเหตุจูงใจและเป้าหมายที่วางไว้ของผู้กระทำความผิดทัศนคติในทางศีลธรรมที่แสดงออกให้เห็นจากการกระทำผิดและความตั้งใจในการกระทำความผิดและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดที่ดำเนินได้ ชีวิตที่แล้วมาของผู้กระทำความผิด ความสัมพันธ์ในทางส่วนตัวและเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด รวมทั้งการกระทำภายหลังการกระทำผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะชดใช้ค่าเสียหายและความพยายามของผู้กระทำความผิด ที่จะให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิม”¹¹ เมื่อศาลประเทศเยอรมนีกำหนดโทษโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงส่วนตัวของจำเลยจึงทำให้การกำหนดโทษของศาลประเทศเยอรมนีเป็นไปตามหลักการลงโทษเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคลอันส่งผลให้ศาลประเทศเยอรมนีสามารถให้เหตุผลที่สอดคล้องกับการกำหนดโทษได้อีกทั้งการให้เหตุผลในคำพิพากษานั้นกฎหมายของประเทศเยอรมนียังกำหนดให้จะต้องให้เหตุผลข้อเท็จจริงที่นำมาพิสูจนในแนวทางของกฎหมาย และเหตุผลในการปรับใช้กฎหมาย และ เหตุผลสำหรับคำพิพากษาคดีอาญาต้องชี้ชัดเรื่องการใช้กฎหมายอาญา การกำหนดโทษ ศาลต้องให้เหตุผลวินิจฉัยชี้ขาด ว่าทำไมถึงวินิจฉัยและกำหนดโทษ เช่นนี้¹²

2.3 ประเทศญี่ปุ่น การสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาจะต้องอยู่ภายใต้การดำเนินการของพนักงานอัยการซึ่งเป็นองค์กรอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วประเทศ¹³ กล่าวคือ อำนาจการสอบสวนฟ้องร้องไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้และเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ¹⁴ พนักงานอัยการเท่านั้นที่มีอำนาจในการฟ้องคดีอาญาได้ ในการสอบสวนคดีอาญานั้นแม้จะเป็นอำนาจของพนักงานอัยการแต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะทำการสอบสวนเฉพาะคดีที่ซับซ้อนส่วนคดีทั่วไปนั้นจะให้ตำรวจทำการสอบสวนคดีอาญาและทำการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลดิบส่งให้พนักงานอัยการโดยไม่มีอำนาจทำความเข้าใจว่าควรสั่งฟ้องหรือไม่¹⁵ พนักงานอัยการจะเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลและทำการสั่งฟ้องคดีเอง ในการสั่งฟ้องคดีนั้นประเทศญี่ปุ่นใช้หลักการสั่งคดีตามดุลพินิจของพนักงานอัยการ และไม่จำเป็นต้องฟ้องทุกคดีแม้เข้าเงื่อนไขและมีพยานหลักฐานเพียงพอว่าผู้ต้องหากระทำความผิด พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดีได้หากเห็นว่าไม่จำเป็นเมื่อได้คำนึงถึงบุคลิกลักษณะ อายุ สภาพแวดล้อมของผู้กระทำผิดทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 248 แสดงให้เห็นว่ากฎหมายญี่ปุ่นนำเอาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาด้วย อีกทั้งในชั้นกำหนดโทษของศาล ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการยังมีหน้าที่ทำความเข้าใจเสนออัตราโทษที่จะลงแก่จำเลยเสนอต่อศาลเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดโทษให้ศาลเนื่องจากพนักงานอัยการเป็นผู้เห็นข้อเท็จจริงต่างๆด้วยตนเองและศาลมักจะลงโทษตามเสนอแสดงให้เห็นว่าประเทศญี่ปุ่นนั้นใช้หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล ในส่วนของ การให้เหตุผลในคำพิพากษาคดีอาญานั้นประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดไว้ทั้งในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั้งบททั่วไปในมาตรา 44(1) และบทเฉพาะในมาตรา 335 โดยกำหนดให้คำพิพากษาจะต้องแสดงเหตุผลในข้อเท็จจริงที่กระทำความผิดและการปรับใช้กฎหมายและข้อบังคับเมื่อมีเหตุผลอย่างอื่นสำหรับการเพิ่มโทษ ลดโทษ หรือบรรเทาโทษ ศาลจะต้องให้เหตุผลเกี่ยวกับการนั้น อีกทั้งยังกำหนดว่าจะต้องให้เหตุผลพิเศษ¹⁶ ในเรื่องการกำหนดโทษว่าต้องแสดงเหตุผลว่าเหตุใดถึงกำหนดโทษเช่นนี้

3. การให้เหตุผลในการกำหนดโทษในคำพิพากษาคดีอาญาของประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ แต่เดิมประเทศไทยมีการดำเนินคดีในระบบไต่สวน คือ องค์กรสอบสวนฟ้องร้องกับองค์กรพิจารณาพิพากษาคดีมิได้แยกออกจากกัน แต่ในปัจจุบันได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย โดยยกเลิกกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม เช่น กฎหมายจารีตนครบาล และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี การดำเนินคดีของประเทศไทยจึงเปลี่ยนเป็นระบบกล่าวหา

การดำเนินคดีอาญานั้นประเทศไทยได้แยกอำนาจการสอบสวนฟ้องร้องออกจากกันอย่างเด็ดขาดโดยให้อำนาจการสอบสวนพนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบ ส่วนอำนาจในการฟ้องคดีนั้นพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบเมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้การสอบสวนฟ้องร้องของประเทศไทยขาดความเป็นหนึ่งเดียวกัน ในการสอบสวนนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131 และมาตรา 138 นั้น¹⁷ พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งในส่วนที่เป็นเรื่องที่ต้องหากระทำความผิดและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคน คือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด เพราะข้อเท็จจริงเหล่านี้จะเป็น

ประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจสั่งคดีของพนักงานอัยการ รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ในการที่พนักงานอัยการจะได้แถลงต่อศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนไม่ได้ปฏิบัติตามดังที่กฎหมายบัญญัติจึงทำให้ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดไม่เข้าสู่สำนวนการสอบสวน เมื่อพนักงานอัยการผู้ซึ่งมีหน้าที่ในการฟ้องคดีจะทำการพิจารณาเพื่อสั่งฟ้องก็จะทำการพิจารณาคดีจากสำนวนการสอบสวนเท่านั้นเพราะตัวพนักงานอัยการเองไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป แม้ว่าพนักงานอัยการจะมีอำนาจในการสั่งสอบสวนเพิ่มเติมแต่เมื่อระยะเวลาล่วงเลยมานานย่อมเป็นอุปสรรคต่อความจำของพยานได้ จึงทำให้คำฟ้องของพนักงานอัยการได้แต่บรรยายในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องที่จำเลยกระทำความผิดส่งผลให้ในชั้นพิจารณาของศาลไม่ปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดต่อศาลแม้ศาลจะมีอำนาจในการสืบพยาน¹⁸ได้เนื่องจากการค้นหาความจริงในคดีอาญาของไทยเป็นการค้นหาความจริงทำนองเดียวกับประเทศภาคพื้นยุโรป คือ องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กรมีหน้าที่ร่วมกันค้นหาความจริง ศาลจึงเป็นผู้สืบพยาน หาใจทักหรือจำเลยไม่¹⁹ แต่ในทางปฏิบัติศาลกลับวางตัวเฉยไม่กระตือรือร้นในการสืบพยาน อีกทั้งในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษตามกฎหมายไทยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าในการกำหนดโทษศาลจะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดจึงทำให้ศาลไม่ได้ให้ความสนใจในข้อเท็จจริงส่วนนี้อันเป็นเหตุให้ศาลไม่อาจจะกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดรายบุคคลได้จึงได้กำหนดโทษไปตามบัญชีระดับอัตราโทษเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในความผิดที่มีลักษณะเหมือนกัน อีกทั้งพนักงานอัยการเองก็ไม่ได้แถลงการณ์ปิดคดีทำความเห็นเสนออัตราโทษที่จะลงแก่จำเลยอาจเป็นเพราะเมื่อพนักงานอัยการไม่ได้เป็นผู้รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยตั้งแต่ต้นคดีพนักงานอัยการเองก็ไม่อาจกำหนดโทษให้เหมาะสมแก่ตัวผู้กระทำความผิดได้ จึงทำให้ปัจจุบันนี้ประเทศไทยไม่ได้กำหนดโทษให้เหมาะสมแก่ตัวผู้กระทำความผิดตามหลัก Individualization

การให้เหตุผลนั้นในการกำหนดโทษนั้นเมื่อศาลไม่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดไว้ใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษส่งผลให้ศาลกำหนดตามบัญชีระดับอัตราโทษ อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 186(6) นั้นกำหนดให้คำพิพากษาต้องประกอบด้วยเหตุผลในปัญหาข้อเท็จจริงและเหตุผลในปัญหาข้อกฎหมาย เท่านั้น ไม่ได้กำหนดถึงเหตุผลในการกำหนดโทษด้วย จึงทำให้คำพิพากษาในปัจจุบันส่วนมากมีแต่เหตุผลที่ศาลใช้พิจารณาว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่ผิด แต่ในส่วนที่เป็นที่ยุติแล้วว่าจำเลยกระทำความผิดและศาลจะต้องกำหนดโทษในส่วนนี้ศาลไม่ได้ให้เหตุผลไว้จึงทำให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยของตัวจำเลยและประชาชนทั่วไปและจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธาของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัญหาในการให้เหตุผลในการกำหนดโทษในคำพิพากษาคดีอาญานั้น สรุปได้ว่า การรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาที่มีประสิทธิภาพจะเป็นจุดเริ่มต้นของการส่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์และความผิดของผู้ต้องหาให้ได้ความจริงแท้ หากได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทั้งสองส่วน กล่าวคือ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเรื่องในการกระทำความผิด และข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด และเมื่อศาลนำข้อเท็จจริงเหล่านี้ไปใช้ประกอบดุลพินิจย่อมส่งผลให้สามารถกำหนดโทษให้เหมาะสมกับ

ผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคลได้ อีกทั้งยังทำให้ศาลสามารถให้เหตุผลในการกำหนดโทษว่าเหตุใดถึงลงโทษจำเลยเพียงนี้ได้ จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากระบบการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาของประเทศไทยนั้นได้แบ่งแยกอำนาจการสอบสวนฟ้องร้องคดีออกจากกันอย่างเด็ดขาดนอกจากจะทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญาลดลงแล้วยังเป็นการตัดบทบาทหน้าที่ของพนักงานอัยการจึงควรให้พนักงานอัยการเป็นผู้ทำการสอบสวนคดีเพราะต้องให้พนักงานอัยการได้รู้เห็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับคดีเพื่อนำไปสู่การใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีได้อย่างถูกต้อง

2. ต้องมีการปรับทัศนคติของพนักงานสอบสวนเพื่อให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และมาตรา 138 โดยให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพื่อให้ทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาด้วย เพราะการสอบสวนคือการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ความจริงแท้ อีกทั้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะใช้ให้พนักงานอัยการใช้ประกอบดุลพินิจในการสั่งคดีและยังมีประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไปและส่งผลให้โทษนั้นมีประสิทธิภาพที่จะแก้ไขผู้กระทำความผิดได้

3. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้พนักงานอัยการต้องบรรยายหรือเสนอความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของ เพื่อให้ปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยในการสืบพยานและศาลจะได้ใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำเลยอย่างละเอียดรอบครอบ พนักงานอัยการจึงควรบรรยายรายละเอียดพฤติการณ์ในการกระทำความผิดและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดมาในคำฟ้องด้วย

4. ควรยกบทบาทของพนักงานอัยการให้เป็นแบบกึ่งตุลาการ กล่าวคือ ให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษเบื้องต้นที่จะลงแก่จำเลย โดยอาจจะทำในรูปแบบการบรรยายไปในคำขอท้ายฟ้องกำหนดอัตราโทษที่พนักงานอัยการเห็นสมควรที่จะลงแก่จำเลย หรือ อาจจะทำในรูปแบบการแถลงการณ์ปิดคดีเมื่อมีการสืบพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้วอาจกำหนดหน้าที่ให้พนักงานอัยการจะต้องทำความเข้าใจเสนอกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยแล้วเสนอต่อศาล ในกรณีที่ศาลกำหนดโทษไม่สมดุลหรือไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดรายบุคคล พนักงานอัยการก็สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลในเรื่องอัตราโทษได้ เพื่อให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการตรวจสอบและถ่วงดุลให้การใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษเป็นไปอย่างถูกต้องชอบธรรม

5. ควรบัญญัติหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษไว้ในประมวลกฎหมายอาญา โดยอาจทำการร่างเป็นกฎหมาย ดังนี้ หลักการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ (1) การกำหนดโทษทางอาญาทุกสถาน ศาลจะต้องพิจารณาโทษให้ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำผิดและเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน รวมถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการลงโทษสำหรับการใช้ชีวิตในอนาคตของผู้กระทำความผิด (2) ในการกำหนดโทษศาลจะต้องใช้ดุลพินิจโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงในคดีทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายแก่

ผู้กระทำผิด ชีวิตที่แล่วมาของผู้กระทำผิด ความสัมพันธ์ในทางส่วนตัว ทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด รวมถึงการกระทำภายหลังการกระทำผิดในความพยายามที่จะชดใช้ความเสียหาย และการเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่ฐานเดิม

6. ในการให้เหตุผลในการกำหนดโทษนั้นมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 186(6) ได้บัญญัติให้คำพิพากษาจะต้องมีเหตุผลในปัญหาข้อเท็จจริงและเหตุผลในปัญหาข้อกฎหมายบัญญัติไว้เพียงเท่านั้น แต่ในกรณีที่เป็นที่ยุติแล้วว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงและศาลต้องใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษนั้น ในส่วนนี้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่ได้กำหนดว่าคำพิพากษาจะต้องมีเหตุผลในส่วนนี้ทำให้การให้เหตุผลในคำพิพากษายังไม่ครบถ้วนยังขาดความชัดเจน ดังนั้น ควรจะเพิ่มบทบัญญัติว่าในคำพิพากษาจะต้องให้เหตุผลในปัญหาข้อเท็จจริง เหตุผลปัญหาข้อกฎหมาย และเหตุผลในการกำหนดโทษที่ศาลลงโทษจำเลยด้วย

ตามข้อเสนอแนะที่ได้กล่าวมานั้นในการให้เหตุผลในการกำหนดโทษในคำพิพากษานั้นจะกระทำได้อีกต่อเมื่อศาลได้กำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคนและการจะกำหนดโทษให้เหมาะสมได้นั้นจะต้องเกิดมาจากการที่ศาลได้มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดเพียงพอในการใช้ดุลพินิจได้ ฉะนั้นในการที่จะรวบรวมข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องเกิดจากความรวมมือขององค์กร เพราะองค์กรในกระบวนการยุติธรรมไม่สามารถจะกระทำงานให้สมบูรณ์ได้ในตัวเองแต่ต้องทำงานรวมกันอย่างเป็นกระบวนการ ดังนั้นจึงทำการแก้ไขเพียงองค์กรศาล หรือองค์กรอัยการ หรือองค์กรของพนักงานสอบสวน องค์กรใดองค์เดียวไม่ได้แต่จะต้องแก้ไขเพื่อให้เกิดแนวทางในการดำเนินการสอดคล้องและเชื่อมโยงต่อกันจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาในการให้เหตุผลในการกำหนดโทษในคำพิพากษาได้

บรรณานุกรม

- กิติพงษ์ กิตยารักษ์. “อัยการกับกระบวนการยุติธรรม”. อัยการนิเทศ. เล่มที่ 57 ฉบับที่ 2 หน้า 58
คณิต ฌ นคร. “ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการและตำรวจในเยอรมัน”.วารสารอัยการ.(2541) : 49
คณิต ฌ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพฯ:วิญญูชน,2555
คณิต ฌ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ:วิญญูชน,2556
ความอาญาฝรั่งเศส”. วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 20 ฉบับที่ 1. (2533): 69
ดุลพินิจกำหนดโทษ”. บทบัณฑิต.(2514) : 17
ธานินทร์ กรัยวิเชียร. ภาษากฎหมายไทย.กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2527
ธานี วรภัทร์. หลักกฎหมายมาตรการบังคับทางอาญา. กรุงเทพฯ:วิญญูชน,2557
พรธิดา เอี่ยมศิลา. “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดเพื่อประกอบการดำเนินคดีอาญา”วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,2549

ยงยุทธ มหินทรกุล.“การให้เหตุผลในคำพิพากษาคดีอาญา” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2537

ยิ่งพริณัฐ คำภูเวียง.“เขตอำนาจสอบสวนคดีอาญา”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2555

วิชา มหาคุณ. ศาลยุติธรรมและการพิพากษาคดี. กรุงเทพฯ:วิญญูชน,2536

ศิระ บุญภินนท์. “อัยการญี่ปุ่น”. บทบัณฑิตฉบับที่8 (2541) : 160-167

เศรษฐชัย อันสมศรี. “ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำคุก” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2547

สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. (2536). “การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานเป็นกระบวนการเดียวกัน”
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2536

สรรคชัย สุทธิคะเนิง. “การนำเสนอข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ถูกกล่าวหาเข้าสู่คดีอาญา” วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,2552

สำนักงานวิชาการศาลยุติธรรม (สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี) สำนักงานศาลยุติธรรม,2548

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. “การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ”. กลุ่มวิจัยและพัฒนา

หยุด แสงอุทัย.“การลดอาชญากรรมโดยการออกกฎหมายกำหนดแนวให้ศาลในการใช้

อุดม รัฐอมฤต.“การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย : หลักและข้อยกเว้นตามกฎหมายวิธีพิจารณา

อุททิศ แสนโกศิก. อำนาจสั่งคดีของพนักงานอัยการ”. อัยการนิเทศ,(2550):19-20

อุทัย อาทิวา. “การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการกับการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลในประเทศ
ฝรั่งเศส”. วารสารศาลยุติธรรม_,2550

Atsushi Nagashima, The Accused and society the Japanese legal system ,Hideo Tanaka p.541

Shigemitsu Dando, Japan Criminal Procedure, p.235-238